

КРЕДИТНИЙ ЦИКЛ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЕКОНОМІЧНИХ КОЛИВАНЬ

Кожне суспільство прагне до економічного зростання. Технічний прогрес, запровадження нових технологій, збільшення виробничих потужностей та підвищення життєвого рівня людей є стратегічними напрямками динамічного розвитку економіки кожної країни. Проте довгострокове економічне зростання не завжди є рівномірним. Воно переривається періодами економічної нестабільності, коливаннями у темпах економічного зростання, структурі й ефективності відтворення. Періоди швидкого зростання економіки перериваються спадом виробництва, низьким рівнем зайнятості (безробіттям) та зростанням цін (інфляцією).

Це явище було помічене давно вченими-економістами, особливо, коли частішали періодичні економічні кризи — торгові, фінансово-кредитні, а потім і промислові. Спочатку вони охопили окремі найрозвинутіші країни (насамперед Англію), а згодом набули характеру світових криз. Циклічний розвиток економіки став предметом дослідження багатьох учених-економістів.

Отже важливою особливістю ринкової економіки є її нестабільність. Чергування піднесення і спадів у економіці призводить до того, що її розвиток має не прямолінійно зростаючий, а хвилеподібно зростаючий характер. У макроекономічній науці домінує думка, що хвилеподібні коливання в економіці відбуваються не хаотично, а в формі економічних циклів.

Економічний цикл — це послідовність піднесення і спадів економічної активності протягом кількох років, тобто це рух суспільного виробництва від одного кризового явища до іншого, який постійно повторюється.

Кожен цикл являє собою певну послідовність, яка складається з альтернативних фаз, що повторюються одна за одною. Це означає, що кожна з його попередніх фаз повинна мати здатність до відтворення наступних. У підсумку економічний цикл набуває здатності до самовідтворення. Крім цього, кожному економічному циклу притаманна регулярність його проходження. Все це дає змогу відзначити принципову спільність структури економічних циклів у ринковій економіці, а також більш-менш чітко виражену послідовність фаз.

Оскільки даний рух відбувається хоча й нерівномірно, але безперервно (останні фази попереднього циклу накладаються на перші фази наступного), тому динаміка макроекономічних показників має хвилеподібний вигляд: у кінці попереднього і при народженні нового циклу (криза) відбувається погіршення показників; на нижньому рівні (депресія) встановлюється короточасна рівновага; під час поширення нового економічного циклу (пожвавлення) показники різко зростають; на верхньому рівні піднесення (процвітання, бум) — досягнення рівноваги; потім знову спад (криза) і т. д. Початковою фазою економічного циклу є криза. Вона порушує нормальний хід економічного розвитку, а всі наступні фази — відновлюють його. При цьому кожна попередня фаза утворює умови для її власного відмирання та виникнення наступної фази.

Отже, економіка ніколи не перебуває у стані спокою. Піднесення змінюється спадом (кризою). Обсяги валового внутрішнього продукту, зайнятості та виробництва скорочуються. Ціни і прибутки знижуються, а безробіття зростає. За спадом виникає депресія. Зрештою досягається певна критична точка, після якої починається пожвавлення. Відновлення при цьому може бути повільним або швидким. У даному випадку рівень виробництва підвищується, а зайнятість зростає. В міру того як пожвавлення в економіці набирає сили, зростають темпи приросту цін. Після досягнення в економіці повної зайнятості, тобто повного використання виробничих ресурсів, економіка переходить до фази піднесення. Нова смуга піднесення може означати тривалий, стійкий рівень пожвавленого попиту, збільшення кількості вільних робочих місць, підвищення життєвого рівня населення або ж швидке роздування цін і зростання спекуляції, за якими настає нова криза.

Кредитний цикл це дуже важлива тема, яка зараз є не розкритою. Саме кредитні цикли є одним з важливих факторів який впливає на економічні коливання й приводить до кризи. Кредитні цикли пройшли великий шлях, тому що у 20 столітті вони грали другорядну роль, тобто вони були лише одні з чинників коливань (наприклад післявоєнні коливання зумовлені видачею кредитів на відновлення країн), а зараз вони вже стали одними з факторів появи кризи.

Кредитні цикли існують, і економістам потрібно приділити цьому увагу. Що таке кредитний цикл? Це насамперед коливання в економіці зумовлені рухом кредитних ресурсів. Але вони мають декілька дуже важливих відмінностей, які відрізняють їх від інших циклів.

Перше – це те, що кредитні цикли можуть мати як внутрішні наслідки (для однієї країни) так і зовнішні (на рівні світової економіки). Як ми знаємо, є дві моделі побудови економічного циклу: сучасна (яка має дві фази підйом та спад виробництва) та класична (фази кризи, депресії, поживлення, підйому). Кредитні цикли поєднують обидві ці моделі.

Доцільно виділити дві моделі кредитного циклу – “популярний” кредит та “кредит-відродження”.

Популярний кредит – це модель, яка на основі класичної побудови циклу виділяє вплив кредиту на коливання. Цикл у даній моделі починається з того, що економіка вже пережила процес поживлення та знаходиться на підйомі. Саме тут при позитивних прогнозах та не завжди економічно обгрунтованому попиті на товар або послугу створюються ідеальні передумови для отримання кредиту. Тому, коли кредити будуть роздані почнуть проблеми через те, що не всі спроможні їх повернути. Такий кредит призвів до фінансової кризи 2008–2009 років (через великий попит на іпотеку). Саме тут настає фаза кризи.

На фазі кризи ми, спираючись на сучасну модель, бачимо скорочення виробництва, й саме тут нам потрібні кошти для того щоб повернути попередній стан (докризвий). Нам потрібен кредит на відродження економіки (“кредит-відродження”). Отримавши та ефективно його використавши, можна підняти економіку на до кризовий стан, та повернути кредит плюс відсотки. Але на цьому етапі наштовхуємося на проблему нестачі коштів, тому новий кредит береться для того щоб економіка могла працювати і так знову і знову.

Модель кредитного циклу графічно буде виглядати як нескінченна зростаюча крива, через те, що економіка зростає для того щоб виплатити останній борг та узяти новий. Інша відмінність кредитного циклу – невизначеність термінів. Усі економічні цикли мають встановлений часовий інтервал. Але тут часовий проміжок має дуже цікаву особливість.

Якщо проаналізувати мікрорівень, то тут часовий проміжок циклу (тобто увесь цикл від видачі кредиту до його повернення) буде зумовлений кількістю кредиту та відсотком по ньому (також враховуючи ризик повернення кредиту). Якщо дослідити макрорівень за моделлю кредитного циклу то ми побачимо, що вона нескінченна. Але це не так. В історії був випадок списання боргів, коли країни списали частину свого боргу тому що вони вже не могли виплатити його. Тобто, саме процес списання боргів я вважаю і є логічним завершенням циклу на макрорівні, і дуже важко сказати через який проміжок часу він настане.

Розуміння та ефективне управління кредитними циклами – це майбутнє світової економіки, що дозволить нам сприяти загальному розвитку економіки. Саме коливання кредитних ресурсів будуть впливати на економічну ситуацію, зумовлювати підйоми та спади, й зараз приклад кризи 2008–2009 років та Греції (яка зараз відчуває наслідки кредиту й має ситуацію близьку до списання частини боргу) має наглядно показати, що настали нові часи, які вимагають нових методів та визначень.